

УДК 94:378.4(477.83-25):001.891-051С.Макарчук

ВКЛАД ПРОФЕСОРА СТЕПАНА МАКАРЧУКА У ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Володимир КАЧМАР

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра новітньої історії України імені Михайла Грушевського,
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна

У публікації проаналізовано наукову діяльність професора Степана Арсентійовича Макарчука у сфері дослідження історії Львівського університету. Особливий наголос зроблено на участі ученого у підготовці колективних монографій “Львівський державний університет імені Івана Франка” (1976) та “Львівський університет” (1986), а також “Енциклопедії Львівського університету” (наукове редагування “Матеріалів до енциклопедії” 2004–2007 рр. та написання статей до двотомного (т. 1 – 2011, т. 2 – 2014) видання “Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка”). Окреме місце відведено характеристиці спогадів С. А. Макарчука про Львівський університет, опублікованих у збірниках наукових праць та в книзі “Побачене, почуте, пережите”. У ній висвітлено як студентські роки Степана Арсентійовича (частина “Університет: студенти і викладачі, навчання і побут”), так і його перебування на посадах доцента, професора та декана історичного факультету (частина “Викладач Університету: пам’ятні трапунки 1973–2014 років”).

Ключові слова: Степан Макарчук, Львівський національний університет імені Івана Франка, історичний факультет, “Енциклопедія Львівського університету”, спогади.

Серед широких наукових зацікавлень професора Степана Арсентійовича Макарчука особливе місце посідала історія Львівського університету. В останній третині ХХ – на початку ХХІ ст. він брав участь у підготовці (як науковий редактор і співавтор) усіх знакових синтезів з історії вищого навчального закладу, а у 2000-х роках опублікував про навчання і працю у ньому низку спогадів.

Перший раз із дослідженням історії Львівського університету С. А. Макарчук зіткнувся у 1970-х роках. З 1973 р. він очолював в університеті кафедру історії СРСР, а з 1976 р. – історичний факультет. У тому ж році підготовлено до друку колективну монографію “Львівський державний університет імені Івана Франка” (вона вийшла доволі об’ємною – 891 сторінка машинопису). Процес написання цієї праці був доволі тривалим. Спершу, за наказом ректора Миколи Григоровича Максимовича, сформували робочу групу, куди увійшли представники від усіх факультетів. Проте, найбільшу відповідальність поклали на викладачів-істориків. Професор Микола Григорович Крикун, який брав безпосередню участь у підготовці праці, згадує:

“Очолювати його (авторський колектив монографії “Львівський державний університет імені Івана Франка”. – В. К.) призначили завідувача кафедри історії південних і західних слов’ян Дмитра Леонідовича Похилевича. Тягар головного

редактора він виносив дуже неохоче, вимушено, слабо контролював роботу авторів, більшість з них теж не горіла особливим бажанням виконувати доручену їм справу – виконання її потребувало чимало часу і зусиль, а полегшення в педагогічному навантаженні не було. Проте помалу справа просувалася. На час смерті Дмитра Леонідовича відсотків на 80–90 історію було написано. До смерті наступного головного редактора, завідувача кафедри історії України Івана Яковича Кошарного (11 червня 1975 р.) книга в основному була завершена, причому кожен її блок у складі кількох розділів спеціально науково редагувався автором одного з цих розділів. [...] Остаточне завершення роботи над книгою пов'язане з наступним й останнім головним редактором – Степаном Арсеновичем Макарчуком, завідувачем кафедри історії СРСР¹.

Крім виконання обов'язків головного редактора колективної монографії «Львівський державний університет імені Івана Франка», С. А. Макарчук був її співавтором. Як головний редактор він написав передмову до праці². Натомість, як представник від історичного факультету в її авторському колективі, – частину восьмого розділу «Львівський університет у період завершального етапу побудови соціалізму та в умовах розвинутого соціалістичного будівництва (1951–1975)» (параграф «Громадсько-політичне життя», у співавторстві з Павлом Івановичем Головком і Леонідом Миколайовичем Череповським)³ та частину десятого розділу «Наукова діяльність (1950–1975). Розвиток університету в галузі суспільних і гуманітарних наук» (параграф 2а «Історичні науки», у співавторстві з Василем Костянтинівичем Осечинським)⁴.

Параграф «Історичні науки» є важливою позицією історіографії, присвяченої історичним студіям у Львівському університеті. У цьому невеликому нарисі (його обсяг – друкований аркуш) проаналізовано особливості розвитку історичної науки у Львівському університеті від початків його радянської у 1939 р. і до 1975 р. На початку параграфу С. А. Макарчук та В. К. Осечинський наголосили на створенні у Львівському університеті в 1939/40 навчальному році окремого історичного факультету. Автори охарактеризували зміну кафедральної структури факультету впродовж 1939–1975 рр., зупинилися на постатях його викладачів (від Івана Крип'якевича, Мирона Кордуби, Михайла Марченка, Андрія Брагінця та інших до тих викладачів-істориків, які на час підготовки монографії працювали у Львівському університеті). Загалом, у параграфі досить чітко окреслено наукові зацікавлення та вклад у розвиток історичної науки таких викладачів, як Олександр Бейліс, Іван Білякевич, Володимир Борис, Роман Бродський, Іван Вейцківський, Григорій Гербільський, Анна Глядківська, Юрій Гроссман, Любов Іваненко, Василь Інкін, Антон Калиновський, Зоя Калініна, Геннадій Кипаренко,

¹ Микола Крикун, «Як писалася історія Львівського університету в радянський час», *Вісник Львівського університету. Серія історична* 49 (2013): 287.

² Львівський державний університет імені Івана Франка (Львів, 1976). Рукопис, 1976, Музей історії Львівського національного університету імені Івана Франка, архівні фонди, I–VII.

³ Там само, 468–504.

⁴ Там само, 751–770.

Ярослав Кісь, Іван Кошарний, Микола Крикун, Мартин Лебович, Анатолій Лозинський, Степан Макарчук, Дмитро Низовий, Василь Осечинський, Дмитро Похилевич, Микола Ратич, Тетяна Соколовська, Тетяна Солтановська, Ольга Цибенко, Олександр Цибко, Петро Челак, Володимир Чорній.

Наголосимо, що найповніше у параграфі охарактеризовано наукову діяльність Д. Л. Похилевича – знавця проблем аграрної історії країн Центрально-Східної Європи епохи середньовіччя – раннього нового часу. Також особливу увагу звернено на вклад в історичну науку дослідників історії Галичини – Я. П. Кіся, Ю. М. Гроссмана та В. Ф. Інкіна (досліджували міську та аграрну історію краю пізньосередньовічного – ранньомодерного періоду), Г. Ю. Гербільського (вивчав суспільно-політичну думку в Галичини першої половини ХІХ ст.), В. К. Осечинського (займався дослідженнями з ділянки політичної історія Галичини кінця ХVІІІ – першої третини ХХ ст.).

Звичайно, як й інші частини колективної монографії “Львівський державний університет імені Івана Франка”, параграф “Історичні науки” містить ідеологічні штампи (у т. ч., пов’язані з розглядом історичних процесів у руслі вчення про суспільно-економічні формації). Проте тут потрібно зважити на час, у який писалася праця. На жаль, попри значні зусилля робочої групи, зокрема й С. А. Макарчука, монографія так і не побачила світ. З ідеологічних причин, її не дозволили віддати до друку. Нині праця “Львівський державний університет імені Івана Франка” 1976 р. є лише у декількох примірниках машинописного набору (один з них зберігається у Музеї історії Львівського національного університету імені Івана Франка).

У 1986 р., до 325-річного ювілею університету, видано колективну працю “Львівський університет” (відповідальний редактор – тодішній ректор Володимир Петрович Чугайов). М. Г. Крикун наголошує, що це – стислий текст праці 1976 р., складений С. А. Макарчуком⁵. Степан Арсентійович був заступником відповідального редактора, й вочевидь, увесь тягар роботи над працею ліг саме на нього. Книга складається з чотирьох розділів. Перший розділ “Крізь віки та епохи” присвячений історії Львівського університету 1661–1939 рр. (йдеться про передумови утворення Львівського університету, його заснування 20 січня 1661 р., функціонування в умовах монархії Габсбургів і Другої Речі Посполитої). Перший параграф другого розділу присвячений 1939–1949 рр., наступний – 1950–1960-тим рокам, третій – 1970–1980-тим рокам. У цьому розділі йдеться про загальні тенденції розвитку університету, зміни в його структурі, статистиці викладачів і студентів, видавничу діяльність, ректорів. Наступні два розділи побудовані за іншим принципом. У них йдеться про розвиток наук у Львівському університеті впродовж усієї його історії: від зародження наукових шкіл, утворення кафедр чи інших підрозділів до стану науки в університеті на 1986 р. Третій розділ присвячений технічним і природничим

⁵ Крикун, “Як писалася історія Львівського університету,” 288.

наукам: математиці, фізиці, хімії, геології, географії, біології, а четвертий – суспільним і гуманітарним наукам – історії, філософії, економіці, журналістиці, філології, юриспруденції, педагогіці та ін.

Ще у 1990-х роках у Львівському університеті ширилася ідея про написання праці, у якій би якомога докладніше було висвітлено усі аспекти його історії. Проте лише на початку XXI ст. здійснено реальні кроки для реалізації цієї ідеї. Так, 17 квітня 2002 р. ректор Львівського університету Іван Олександрович Вакарчук видав наказ “Про організацію пошуку і систематизації матеріалів для підготовки до видання Енциклопедії Львівського університету” (ЕЛУ). Згідно з ним, створено робочу групу, яка мала розробити концепцію видання, організувати збір джерельних матеріалів та власне роботу над енциклопедичними статтями. Робочу групу очолював ректор. До неї увійшли представники всіх факультетів та більшості підрозділів університету. Засідання робочої групи відбувалися на перших порах – раз у два тижні, а надалі – щотижнево, в приміщенні Музею історії Львівського університету. Для роботи над ЕЛУ на 2002 р. з бюджету університету було виділено кошти в сумі 50 тис. грн (з яких майже половину виділили на оплату праці відповідальних осіб, зарахованих з кожного факультету, решту – на закупівлю технічного обладнання та матеріалів для виконання проекту). З бюджету університету ще декілька років виділяли кошти для написання енциклопедії, а з часом колектив редколегії продовжив роботу, як то кажуть, “за ідею”. Як відповідальні особи від історичного факультету до робочої групи ЕЛУ увійшли професор Степан Макарчук та доцент Олександр Целуйко. Хочу відзначити, що Степан Арсентійович відмовився отримувати платню за свою працю, мотивуючи це тим, що його допомога “не така вже і значна”, а кошти більше потрібні молодим колегам. Мої наполягання, як відповідального секретаря проекту, були категорично відкинені. Робота С. А. Макарчука не обмежилася лише опрацюванням матеріалів про історичний факультет: коли на основі напрацювань робочої групи факультету (насамперед, природничі і технічні) почали публікувати “Матеріали до енциклопедії”⁶, їхню загальну наукову редакцію

⁶ *Енциклопедія Львівського університету. Геологічний факультет: матеріали до енциклопедії*, наук. ред. Степан Макарчук, відп. ред. Петро Білоніжка та Орест Матковський (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2004); *Енциклопедія Львівського університету. Факультет журналістики: матеріали до енциклопедії*, наук. ред. Степан Макарчук, упоряд. Степан Кость (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2004); *Енциклопедія Львівського університету. Біологічний факультет та Ботанічний сад: матеріали до енциклопедії*, наук. ред. Степан Макарчук, відп. ред. Ірина Білінська та Любов Борсукевич (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2005); *Енциклопедія Львівського університету. Факультет прикладної математики та інформатики: матеріали до енциклопедії*, наук. ред. Степан Макарчук, відп. ред. Олександра Гнатишин (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2005); *Енциклопедія Львівського університету. Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. Івана Франка: матеріали до енциклопедії*, наук. ред. Степан Макарчук, упоряд. Наталія Швець (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2005); *Енциклопедія Львівського університету. Фізичний факультет. Факультет електроніки. Астрономічна обсерваторія: матеріали до енциклопедії*, наук. ред. Степан Макарчук, відп. ред. Олексій Миколайчук (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2007).

здійснював саме С. А. Макарчук. На одному з перших засідань робочої групи ЕЛУ Степана Арсентійовича попросили написати, як зразок для інших колег, статтю про себе. Така автобіографічна, енциклопедична розвідка була підготовлена і вже на черговому засіданні її копії отримали всі члени робочої групи. Стаття була лаконічною і водночас змістовною, без жодного пафосу, з дотриманням усіх вимог до такого роду публікацій.

Перший том “Енциклопедії Львівського університету”, який охоплює літери від “А” по “К”, побачив світ у 2011 р., другий том (Л–Я) – у 2014 р. Наголошу, що перший том видання містить 100-сторінкову синтезу історії університету, до написання якої долучилися Василь Кметь (розділ “Львівський єзуїтський університет. 1661–1773”), Микола Крикун (розділ “Львівський університет австрійського періоду. 1784–1918”), Ярослав Притула та Роман Тарнавський (розділ “Університет Яна Казимира у Львові. 1918–1939”), Степан Макарчук (розділ “Львівський державний університет імені Івана Франка. 1939–1991”), Володимир Качмар (розділ “Львівський національний університет імені Івана Франка на зламі тисячоліть”).

Розділ авторства С. А. Макарчука⁷, присвячений радянському періоду історії університету, дозволяє чітко зрозуміти різноманітні аспекти діяльності вищого навчального закладу в той надзвичайно складний час. Розділ містить історичний вступ та параграфи “Організація діяльності Львівського державного університету імені Івана Франка” (про реорганізацію Університету Яна Казімежа у Львові у Львівський державний університет імені Івана Франка, яка тривала з осені 1939 р. до початку німецько-радянської війни), “Втрати під час Другої світової війни”, “Повоєнна відбудова” (про 1944–1951 рр., які припали на ректорство Миколи Паше-Озерського, Івана Білякевича та Гурія Савіна), “Навчальна та наукова діяльність Львівського університету в умовах радянської системи” (1950–1980-ті роки), “Національний спротив ідеологічному тиску” (охарактеризовано підпільні студентські групи у другій половині 1940-х – у 1960-х роках, діяльність “шістдесятників”, хвилі арештів патріотично зорієнтованих студентів та викладачів у 1970-х роках), “Міжнародні зв’язки”, “Львівський університет напередодні незалежності України”. Відзначимо, що С. А. Макарчук значну увагу приділив особистостям ректорів Львівського державного університету імені Івана Франка, зокрема, Михайлові Марченку, Іванові Білякевичу, Євгенові Лазаренку та Миколі Максимовичу.

До “Енциклопедії Львівського університету” С. А. Макарчук написав також низку статей, які стосуються кафедри етнології, зокрема: “Етнології кафедра”⁸,

⁷ Степан Макарчук, “Львівський державний університет імені Івана Франка (1939–1991),” в *Енциклопедія. Львівський національний університет імені Івана Франка*, голова Видавничої ради Іван Вакарчук (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011), т. 1, 78–95.

⁸ Степан Макарчук, “Етнології кафедра,” в *Енциклопедія. Львівський національний університет імені Івана Франка*, голова Видавничої ради Іван Вакарчук (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011), т. 1, 484–485.

“Франко Оксана Омелянівна”⁹, “Шеремета Василь Олексійович”¹⁰. Проте найбільш повну характеристику кафедри етнології, засновником якої був, С. А. Макарчук зробив у ґрунтовній статті “Етнологія у Львівському університеті”, опублікованій у приуроченому до 10-річчя кафедри збірнику наукових праць “Етнічна культура українців”¹¹. У цій розвідці професор охарактеризував головні етапи народознавчих студій в університеті впродовж ХІХ – початку ХХІ ст., з наголосом на етнографічно-фольклористичній діяльності членів “Руської трійці” (1830–1840-і роки) та Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1890–1930-ті роки), заснуванні Народознавчого товариства у Львові та праці Івана Франка “Найновіші напрями в народознавстві” (1895), викладацькій та науковій діяльності відомих етнологів міжвоєнного періоду – Яна Чекановського, Адама Фішера та Яна Фальковського, занепаді народознавчих досліджень в університеті в радянський період. Також С. А. Макарчук зупинився на діяльності народознавчих кафедр Львівського університету, засновником та завідувачем яких був: кафедри історії та етнографії України (1989–1995) й кафедри етнології (з 1995 р.). Саме характеризує стаття С. А. Макарчука стала поштовхом для його учня Романа Тарнавського узятися за дослідження історії етнології у Львівському університеті (на даний момент він опублікував з цієї теми низку статей та підготував до друку монографію “Кафедра етнології Львівського університету. Класичний період (1910–1947)”).

Аналізуючи вклад С. А. Макарчука у дослідження історії Львівського університету, не можливо оминати увагою його спогади, зокрема: “Історичний факультет Львівського університету у 1951–1956 роках”¹², “З професором Григорієм Гербільським серед істориків Львівського університету. Спогад. 1951–1956 і 1973–1977 роки”¹³, “Собрат”¹⁴ (про професора Володимира Здоровеґу), “Довге минуле в короткому спогаді”¹⁵ (про випускника історичного факультету,

⁹ Степан Макарчук, “Франко Оксана Омелянівна,” в *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, голова Видавничої ради Іван Вакарчук (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014), т. 2, 596–597.

¹⁰ Степан Макарчук, “Шеремета Василь Олексійович,” в *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*, голова Видавничої ради Іван Вакарчук (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014), т. 2, 675.

¹¹ Степан Макарчук, “Етнологія у Львівському університеті,” в *Етнічна культура українців*, ред. Михайло Глушко (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2006), 11–29.

¹² Степан Макарчук, “Історичний факультет Львівського університету у 1951–1956 роках,” *Вісник Львівського університету. Серія історична* 50 (2014): 315–339.

¹³ Степан Макарчук, “З професором Григорієм Гербільським серед істориків Львівського університету. Спогад. 1951–1956 і 1973–1977 роки,” *Наукові записки. Львівський історичний музей* 15 (2012): 284–309.

¹⁴ Степан Макарчук, “Собрат,” у *Мистецтво збагнути день. Спогади про Володимира Здоровеґу*, ред. Ігор Паславський (Київ: ВПК “Експрес-Поліграф”, 2013), 127–135.

¹⁵ Степан Макарчук, “Довге минуле в короткому спогаді,” у *Дипломат*, ред. Ігор Цепенда та Михайло Нагорняк (Івано-Франківськ: ПНУ імені Василя Стефаника, 2013), 28–36.

відомого українського дипломата Петра Сардачука). Особливої уваги заслуговує і книга мемуарних мініатюр професора “Побачене, почуте, пережите”, яку він устиг підготувати до друку, проте не побачив опублікованою (вона вийшла в грудні 2014 р., через декілька днів після смерті Степана Арсентійовича)¹⁶.

Львівському університету присвячені дві частини книги спогадів С. А. Макарчука: друга частина “Університет: студенти і викладачі, навчання і побут” (про навчання Степана Арсентійовича на історичному факультеті в 1950-х роках) та п’ята частина “Викладач Університету: пам’ятні трапунки 1973–2014 років” (обіймає той період, коли С. А. Макарчук був професором, завідувачем кафедр та деканом історичного факультету).

Користуючись нагодою публікації статті на пошану Степана Арсентійовича, хочу кількома штрихами окреслити декілька сюжетів з моїх спогадів про Вчителя. Пригадую, як нас – першокурсників набору 1984 р., неймовірно вразила пам’ять декана С. А. Макарчука на прізвища та обличчя абітурієнтів. У той час, окрім іспитів, усі проходили співбесіду. Абітурієнтам задавали різні запитання. Мене здивувало, що декан, принаймі мені, у контексті розмови про знання історії, задавав запитання, які стосувалися виключно історії України: про князів, Запорізьку Січ, Івана Франка. Члени комісії цікавилися також про володіння іноземною мовою, про те, чи займався якимось видом художньої самодіяльності, чи брав участь у спортивних змаганнях тощо. Й от 1 вересня, під час знайомства першокурсників з викладачами факультету, декан нас вразив тим, що пам’ятав кожного в обличчя та коментував усі творчі навички (про які йшлося на співбесіді) чи не кожного студента.

Хочу відзначити й те, що більшість випускників мого курсу, крім фаховості Степана Арсентійовича, завжди згадують його позитивні людські якості: тепле ставлення до студентів; намагання завжди знайти час, аби вислухати молоду людину; спокій та рівновагу професора за різних обставин. Ми не боялися свого декана, ми його поважали.

Інший мій спогад про Степана Арсентійовича пов’язаний з обранням теми моєї кандидатської дисертації. Це був 1992 р. Два роки праці як завідувача Музеєм історії Львівського університету підштовхнули мене до думки взятися за дослідження питання боротьби українців за національний університет у Львові. Відомо, що Степан Арсентійович як ніхто в той час умів вдало та влучно сформулювати тему дисертації (як для своїх аспірантів та докторантів, так і для усіх, хто звертався до нього за консультацією). З першого разу “шеф” відкинув мою проблематику, мотивуючи це тим, що не буде достатньої кількості матеріалу. Однак, десь через тиждень зайшов до мене у Музей і з порогу заявив: “Можете працювати над цією темою. Подумайте над планом і за кілька днів зайдіть: порадимося, як краще сформулювати тему”. Таким чином Степан

---

¹⁶ Степан Макарчук, *Побачене, почуте, пережите: мемуарні мініатюри*, ред. Роман Тарнавський (Київ: Атіка, 2015).

Арсентійович, доки сам не вник в маловідому йому тематику, не прочитав окремі публікації, доти не рекомендував тему для написання дисертації. Крім того проф. С. А. Макарчук порадив мені звернутися до М. Г. Крикуна, адже той свого часу писав дипломну роботу на подібну тему. Ось так Степан Арсентійович, разом з Миколою Григоровичем, відкрили мені шлях у наукове життя.

Не можу не згадати й про ще один цікавий епізод, пов'язаний із університетською мантією. Він трапився у 2013 р., коли мене обрали головою профспілкової організації Львівського університету. Відомо, що члени його Вченої Ради на святкові заходи та урочисті засідання Ради одягають мантії. Така мантія була і в Степана Арсентійовича, позаяк його неодноразово обирали до “Великої Ради” від історичного факультету. Тоді нам у профкомі було зовсім не до мантії. Однак мене повідомили про те, що вже через тиждень таку мантію треба одягти на урочисте засідання Вченої Ради. У відповідній майстерні за такий короткий час пошити її відмовилися. Ідею звернутися до проф. С. А. Макарчука подав декан історичного факультету Роман Мар'янович Шуст. Я зателефонував Степану Арсентійовичу й ми зустрілися у нього вдома. Сіли пити чай. Він розпитував про життя університету, діяльність профспілки. Після цього я виклав суть питання. Професор приніс мантію, яку дбайливо зберігав, і промовив: “Міряй. Підійде – забирай”. Оминаю розмову, впродовж якої я переконував Степана Арсентійовича прийняти бодай якусь фінансову винагороду. Марно. Ця мантія й досі в кабінеті Голови профкому. Вона завжди присутня на всіх університетських урочистостях, як і пам'ять про професора. Настане час і вона захоплюватиме дух відвідувачів Музею історії Львівського університету, нагадуючи про видатного Історика, Професора, Людину з великої літери – Степана Арсенійовича Макарчука.

PROFESSOR STEPAN MAKARCHUK'S CONTRIBUTION TO THE STUDY OF THE HISTORY OF LVIV UNIVERSITY

Volodymyr KACHMAR

The Ivan Franko National University of Lviv,
the Mykhailo Hrushevskiy Chair of Modern History of Ukraine,
1, Universytetska str., 79000, Lviv, Ukraine

Among the wide range of scientific interests of Professor Stepan Makarchuk, the history of Lviv University took a special place. In the last third of the 20th – at the beginning of the 21st century he participated in the preparation (as the scientific editor and co-author) of all the momentous syntheses of the history of the higher educational institution, and in the 2000s published a series of memoirs about his study and career there.

The proposed publication analyzes the scientific activity of the professor in the field of research on the history of Lviv University. Special emphasis was laid on his participation in the preparation of collective monographs “Ivan Franko State University of Lviv” (1976), “Lviv University” (1986) and

“Encyclopedia of Lviv University” (vol. 1 – 2011, vol. 2 – 2014). A separate place is given to the characteristics of the memoirs of S. Makarchuk about Lviv University, published in the collection of scientific works and in the book, “Seen, heard, experienced”.

Thus, for the first time S. Makarchuk faced the study of the history of Lviv University in 1970s. In 1976, a collective monograph “Ivan Franko State University of Lviv” was prepared for publication, where S. Makarchuk, as a decan of the Faculty of History, served as editor-in-chief. At the same time, he was a co-author of the research: as the editor-in-chief, he wrote a preface to it and as a representative from the Faculty of History in its author’s collective – a part of the section on Lviv University in 1951–1975 and the section on the development of the social sciences and the humanities in it during this period. Unfortunately, for ideological reasons, the monograph “Ivan Franko State University of Lviv” has never been published it remained in the manuscript. In 1986, to the 325-year anniversary of the University was published a collective work “Lviv University”. This is a brief text of the research done in 1976, written by S. Makarchuk.

On April 17, 2002, was created a working group of the project “Encyclopedia of Lviv University”, which included Professor Stepan Makarchuk and associate professor Oleksandr Tseluiko from the Faculty of History. S. Makarchuk also carried out general scientific editorial “Materials to the Encyclopedia”, wrote the section “Ivan Franko State University of Lviv. 1939–1991” to the synthesis of the history of the University, which opens the “Encyclopedia”. Analyzing S. Makarchuk’s contribution to the study of the history of Lviv University, it is impossible to ignore his memoirs, in particular “Faculty of History of Lviv University in 1951–1956”, “With Professor Grygoryi Herbilskyi among historians of Lviv University. Memoir. 1951–1956 and 1973–1977”, “Co-brother” (about Professor Volodymyr Zdoroveha), “Long Past in a Short Reminiscence” (about the graduate of the Faculty of History, well-known Ukrainian diplomat Petro Sardachuk). A particular attention deserves the book of memoir miniatures of the professor “Seen, heard, experienced”. It covers the student years of S. Makarchuk (the part “University: students and teachers, studying and everyday life”), as well as his position as associate professor, professor and dean of the Faculty of History (the part “University teacher: memorable trappings 1973–2014”).

Key words: Stepan Makarchuk, Ivan Franko National University of Lviv, Faculty of History, “Encyclopedia of Lviv University”, memoires.

REFERENCES

- Entsyklopediia Lvivskoho universytetu. Biolohichniy fakultet ta Botanichniy sad: materialy do entsyklopedii.* Nauk. red. Stepan Makarchuk, vidp. red. Iryna Bilinska ta Liubov Borsukevych. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2005. (in Ukrainian).
- Entsyklopediia Lvivskoho universytetu. Fakultet prykladnoi matematyky ta informatyky: materialy do entsyklopedii.* Nauk. red. Stepan Makarchuk, vidp. red. Oleksandra Hnatyshyn. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2005. (in Ukrainian).
- Entsyklopediia Lvivskoho universytetu. Fakultet zhurnalistyky: materialy do entsyklopedii.* Nauk. red. Stepan Makarchuk, uporiad. Stepan Kost. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2004. (in Ukrainian).
- Entsyklopediia Lvivskoho universytetu. Fizychniy fakultet. Fakultet elektroniky. Astronomichna observatoriia: materialy do entsyklopedii.* Nauk. red. Stepan Makarchuk, vidp. red. Oleksii Mykolaichuk. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2007. (in Ukrainian).

- Entsyklopediia Lvivskoho universytetu. Heolohichni fakultet: materialy do entsyklopedii.* Nauk. red. Stepan Makarchuk, vidp. red. Petro Bilonizhka ta Orest Matkovskiyi. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2004. (in Ukrainian).
- Entsyklopediia Lvivskoho universytetu. Naukova biblioteka Lvivskoho natsionalnoho universytetu im. Ivana Franka: materialy do entsyklopedii.* Nauk. red. Stepan Makarchuk, uporiad. Nataliia Shvets. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2005. (in Ukrainian).
- Krykun, Mykola. "Tak pysalasia istoriia Lvivskoho universytetu v radianskyi chas." *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii istorichna* 49 (2013): 287–292. (in Ukrainian).
- Lvivskiyi derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka (Lviv, 1976). Rukopys, 1976. Muzei istorii Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. Arkhivni fondy. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. "Dovhe mynule v korotkomu spohadi." *U Dyplomati*. Red. Ihor Tsependa ta Mykhailo Nahorniak. Ivano-Frankivsk: PNU imeni Vasylia Stefanyka, 2013. 28–36. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. "Etnolohii kafedra." *V Encyclopedia. Lvivskiyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka*. Holova Vydavnychoi rady Ivan Vakarchuk. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2011, t. 1. 484–485. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. "Etnolohiia u Lvivskomu universyteti." *V Etnichna kultura ukrainsiv*. Red. Mykhailo Hlushko. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2006. 11–29. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. "Franko Oksana Omelianivna." *V Encyclopedia. Lvivskiyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka*. Holova Vydavnychoi rady Ivan Vakarchuk. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2014, t. 2. 596–597. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. "Istorychnyi fakultet Lvivskoho universytetu u 1951–1956 rokakh." *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii istorichna* 50 (2014): 315–339. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. "Lvivskiyi derzhavnyi universytet imeni Ivana Franka (1939–1991)." *V Encyclopedia. Lvivskiyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka*. Holova Vydavnychoi rady Ivan Vakarchuk. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2011, t. 1. 78–95. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. *Pobachene, pochute, perezhyte: memuarni miniatiury*. Red. Roman Tarnavskiyi. Kyiv: Atika, 2015. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. "Sheremeta Vasyl Oleksiiovych." *V Encyclopedia. Lvivskiyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka*. Holova Vydavnychoi rady Ivan Vakarchuk. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2014, t. 2. 675. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. "Sobrat." *U Mystetstvo zbahnuty den. Spohady pro Volodymyra Zdorovehu*. Red. Ihor Paslavskiyi. Kyiv: VPK "Ekspres-Polihraf", 2013. 127–135. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. "Z profesorom Hryhoriem Herbil'skym sered istoriyiv Lvivskoho universytetu. Spohad. 1951–1956 i 1973–1977 roky." *Naukovi zapysky. Lvivskiyi istorychnyi muzei* 15 (2012): 284–309. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редколегії 4.07.2015

Прийнята до друку 21.12.2015